

יו"ר ע"י מכון 'אוצרות קאמארנא' שע"י מרכז מוסדות קאמארנא • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • בית שמש

פנינים על סדר הפרשה
מתוך אוצר ספרי רכותינו

אבני אוצר

אשר נכלו לכם על דבר פעור (בה, יח).

אחי אחי חוס על נפשך היקרה חלק אלוה ממש, ולא תטנפה במחשבות ואהבות זרות, והיצר מהפק, כי כשאדם עומד בשווקים שצריך להתאמץ עצמו וכן בתורה ותפלה, אומר לו מי אתה בריה שפילה, ענינים כאלו שייכים לצדיקים ולא לך, ועונה כזאת הוא ממש עבודות פעור וגורם לו שנתרחק מאת השם יתברך, שמצד שפלתו שיצר הרע עושה לו שפל בריה, אינו מאמין כי האדם שמכונה בשם ישראל גורם על ידי פלתו ומחשבתו שפע בכל העולמות ומשפיע לכל המלאכים, שאילו היה מאמין כמה היה שומר מחשבתו, שמחשבתו יהיה דבוקה באור אין סוף המחיה ממש את הכל, וחיותו של ישראל הוא ממש אור אין סוף המחיה אותו, וצריך שיהיה חיותו דבוקה באור המחיה אותו, וכן כמה היה עובד בשמחה ובזריזות מרב כל והיה נזהר בכל אות ותנועה לאומרה כדקא יאות. וגם מבואר במדרש שהקב"ה שוקד על שפתי האדם לנושקה כשהוא אומר תורה ותפלה, וכן כשעומד בחצות או פחות מעט לשורר לפני קונו, כמה שמחה עושה בשמי מרום. ובענינים כאלו יצר הרע עושה אותו ענו. אתה בעל הבית, לא לך שייך דברים כאלו מחשבות קדושות וזריזות בתורה ותפלה ובאמירות תהלים ולשורר לפני קונו, ונעשה שפל וענו בעת הזה, וכשאיה אדם נוגע בכבודו יורד עמו עד לחייו ומתגאה עד רום שמים.

ובאמת אחר כל אלה הזריזות והשמירות אם הוא באמת יהיה לבו נכנע ושפל כאין שעדיין לא יצא לפני קונו ויהיה אוהב ישראל, ואם יירפרוהו אדם יחזיק לו טובה ואהבה בלבו, זה האיש הצילנו מדינה של גיהנם ומבושה וכסופא בעולם אמת, ויהיה אחר כל אלה הנוראות מתוק לכל בריה אוהב ישראל ושונא עצמו כשממית והכל בלב שמח פתוח. (היכל הברכה בראשית דף רמח ע"ב)

ובני פלוא אליאב (בו, ח).

רצה לומר, הצדיקים שממשיכים בתפלתם למטה בנים זרע של קיימא, לאלו שצריכים להפקד בבנים, המשכה זו לא היה יכול להיות אלא מ'אליאב', ממזל אי"ן, שהוא סוד אי"ן מזל לישראל כנודע, והוא בחינת קוצו של יו"ד, וזהו 'אליאב' נוטריקון אל י"אב, היינו קוצו של יו"ד, הוא אל י, וי' הוא אבא עלאה. וכן שמעתי מאמאמר רבי יצחק יהודה יחיאל זלה"ה שאמר בפיו הקדוש משם רבותיו, שצדיק הדור שהוא ראש ישראל, אם נתקבל תפלתו במרום, שנפקדו בני ישראל בתפלתו בבנים ועל של קיימא, הוא דייקא ראש ישראל, וראוי לסמוך עליו, ורע כל עבודת הבורא ב"ה שלו. לזה אמר 'ובני פלוא'. בנים שבאים על ידי צדיק הדור, שהוא עושה על ידי תפלתו פלאי פלאות, שהקב"ה שומע לתפלתו, זאת אינו יכול להיות אלא כשהצדיק הוא אין ממש בלי שום ישות לפני הקב"ה, והוא תמיד דבוק בו יתברך, וזהו 'אליאב' לשון דבקות, והבן.

אוצר הזימים

אוצרות הפרשה במשנת רבנו"ק
מבוארים בשפה שוה לכל נפש

משורש הבינה, אבל משותף עם חכמה בכל רגע.

ונדב ואביהוא האור שלהם היה גדול מאוד, והעלו את המלכות לבינה. ובאמת לעתיד כשיתבטלו הקליפות, יהיה מעלה גדולה לעבודה כזאת בהתגלות ובאש שורף, שהוא עיקר עבודה, 'ועבד הלוי הוא' (במדבר יח, כג), ולעתיד יהיה 'אשת חיל עטרת בעלה' (משלי יב, ד), בינה על חכמה, [ו]אחר תחיות המתים יהיה עבודה בנועם אש גבורות להבת שלהבת לבד, וצדיקים נוטלים בזרוע ובגאווה של הקדושה קודש קדשים, מופשט מכל רעיון, בלתי להשם לבדו. אבל בעולם הזה, עיקר התקשרות המלכות עם החכמה, לברר ברורין, ולקשר נפשו עם כל ישראל, 'קטן וגדול שם הוא' (איוב ג, יח), בהכנעה ושפלות הרוח באמת.

ויש צדיקים רשבי ומרן הקדוש הרב ישראל בן אליעזר, אע"פ שהיה נפשם אש לוהטת באור מופלא, לא היה להם מציאות, אלא ביטול באור החכמה לפני כל אחד מישראל, בהתקשרות ואהבה שוה בשוה, ובה נבטלין כל הדינין, ואי אפשר שיתאחו שום קליפה חלילה באור שלהם, והיה עבודתן בהתקשרות מלכות לחכמה ובינה ביחוד אחד. אבל בדרך עבודה של אש שורף, שהוא עיקר עבודה באמת.

וכל זמן שלא זכה להיות עייל ונפיק בכמה נסיונות, אף שזכה לנועם השם, ונפשו אש שורף מקושר באור ונועם זו השכינה, על כל זה בקל יוכל לרחות, כשמבחינן למעלה עבודתו באבן בוחן, ורואין שיש בו איה נידוד נוטה בשביל כבוד עצמו, כמו שהיה נדבב ואביהוא בדקות, שאמרו אימתי ימותו שני זקנים ואני ואתה ננהיג הדור (סנהדרין נב), אע"פ שהיה כוונתן לשם שמים, כי אצילי ישראל כמותם רצו לבטל הנהגה של חכמה וחסדים, להביא משיח, ושיהיה הנהגה כמו בימי המשיח בגבורות בעת ביטול הקליפות.

וכל זה היה להם מחמת גודל האור שהשיגו במסירות נפש וגודל אהבה, סברו בדעתם שאין כמותם, ולא שיתפו בזה היחוד הנורא למשה ואהרן ולאחיהם, שאילו שיתפו למשה ואהרן, והיו מצרפין הכנעה וביטול לגודל דביקות אור שלהם שהיה גדול מאד, היה שעתן מצלחת, שהיו מבטלין כל הרע שבעולם, והיו מעלין המלכות עם כל הברורין למקום החירות של בינה, והיו מבטלין כל הרע והקליפות, והיו מביאין משיח והיה גאולה קיימת.

אלא שבמעט שתפסו בעבודתן מעין עתיד, ועדיין אין הזמן לזה, נתערב בו גאווה ומעט אש זרה של קליפות נגה, שהם רצו לקרב המלכות עם קליפות נגה, וכל הנשמות שיש בנגה הכל אל הקדושה. ואילו היו משתפין למשה ואהרן, היו כורתין הרע שבנגה, והנגה וכל הטוב היה חוזר עם מלכות שמים לנועם הבינה, והיה גאולה שלימה ביאות משיח, ועתה אחזו בהם רע שבנגה, אש זרה.

כתב רביה"ק ב"היכל הברכה" שפינחס תיקן את חטא נדב ואביהוא על ידי מס"ג, והעלה לתכלית הטוב אותן ניצוצין שאחו בהם אש זרה.

וענין חטא נדב ואביהוא מבואר בהרחבה בספר "נתיב מצותיך" (נתיב אמונה שביל השלישי אות כג) שיש עבודה לדבק את המלכות - היינו את חלק העשייה - אל ה'חכמה' העליונה ע"י ביטול גמור שמרגיש שהקב"ה שופע אליו חיות חדשה כל רגע ואין לו שום מציאות, אבל הוא דרגה גבוהה. ויש אופן נוסף להעלות את המלכות אל ספירת 'בינה' על ידי התבוננות בגדלות ה' המשגיח עליו, אלא שאופן זה יש בו חשש שיתערב בו 'אש זרה'.

וזוהו היה פגם אצל נדב ואביהוא שהעלו את המלכות על ידי בינה בדרך של אש והתלהבות, אבל בלי להאיר בזה את עבודתם של משה ואהרן שהוא אור החכמה והביטול.

וזל"ק: ועיקר עבודה לקשר המלכות במחשבה וחכמה, 'כל אשר תמצא ידך לעשות בכוח עשה' (קהלת ט, ט). וביאור מרן רבינו הקדוש אור ישראל, כי ענין חנוך מט"ט שהיה מייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה, על כל תפירה ותפירה היה אומר לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה (מדרש תלפיות), הוא כן. דהמחשבה הוא אלהות, ששם במחשבה מאור אין סוף בבחינות הויה, והמעשה הוא אדוני. וכאשר המעשה עם המחשבה בעת עשיית המעשה, תעלה המעשה במחשבה ברמיזו דחכמתא, לעשות בתחתון ולרמוז בעליון.

כגון ששונה מים, יעשה ויאמר בפה מלא, הריני עושה זה לשם יחוד קב"ה, ויכוין במחשבה ובלב שלם, להמשיך מים מתוקים מחכמה עליונה דרך הצנורות, למלאות מימי החסדים כל הספירות קדושות, ולהמשיך עד מלכות, להמתק דיניה הרבים, ולהשיב נפשה ולייחודה בבעלה, הרי זה יחוד קב"ה בכל תנועה ותנועה, וכן כיוצא בזה בכל תנועה, במשא ובמתן דעתו מעורבת עם הבריות באהבה וחובה, וכל דבריו ויחודיו ואור המאיר עליו לא ניכר כל כך.

ואהרן איש חסד, כולו מחכמה כו'. ומחמת שהיה כל בחינתו מחכמה, העלה המלכות עד חכמה לגמרי, ולכן היה מעורב עם כל ישראל, 'אוהב שלום ורודף שלום' (סנהדרין ו), שהיה יכול לירד לגמרי לשותף עצמו עם כל בחינה שבשם ישראל יכונה בפרטיות.

ומשה העלה המלכות בכללות שניהם לחכמה ובינה, והיה 'ענו מאד מכל האדם' יותר מאהרן, אעפ"כ בפרט לא היה יכול לירד כל כך, כי לא היה בזה העולם אלא מעט, מרוב האור של נועם הבינה חיו השכינה שעליו, אבל נפשו נמוכה באור החכמה, ובמחשבה שיתף עצמו עם כלל ישראל ועם פרט, אבל בפועל לא היה יכול לירד כמו אהרן, כי היה אש לוהט בגודל אור בהתגלות

'לכו חזו מפעלות הוי"ה' או 'מפעלות אלקים'

[ב]

שער הצדיקים [מד]

צדיק גוזר ודקב"ה מקיים (א)

אם יהיה אדם נוהר במצוה ידועה יתלוו אליו מלאכים ידועים לאותו מצוה

והענין, שאם יהיה אדם נוהר במצוה ידוע, יתלוו אליו מלאכים ידועים לאותו מצוה, ואם יהיה כוחם של המלאכים בענין המטר, ידקקו אליו לקבל תפלתו למעלה, ויענה במהירות מה שלא יעשה זולתו אף אם יהיה חסיד יותר ממנו, ואף אם יהיה לו סגולה לענין זה, לא יהיה לו סגולה לענין תפלה אחרת, למשל צדיק שקיבל על עצמו עול תורה והמית עצמו עליה, יהיה לו סגולה לפעול בענין מקשה לילד במהירות, וצדיק שהוא בעל צדקה לעניים ביותר, יהיה לו סגולה לפקוד עקרות וכיוצא. וזהו שהן רשאין מחוייבין לקבל תפלתך ולפעול פעולות נוראות עבורך, ולא אתה תדחוק עצמך כלפי שמיא.

(נוצר חסד פ"ד מ"י)

כח הצדיק להפך אותיות הגזירה בצירוף האמונה בצדיק

ידוע ממרן, שעיקר התפלה בעד אחרים, כי מאתו יתברך לא תצא הרעות אלא צרופים, וביאר בשם רבו אחיהו השילוני, כי כל זמן שהטיפה עדיין ברחם יוכל לשנות מדבר לנוקבא, וכן להיפוך מ'חרם' רחם', מ'צרה' צהר', מ'צר' רץ', מ'רעש' עשר', מ'מת' תם', מ'מות' זאמת'. אך כל זה יכול לפעול כשיש אמונה גדולה, שזה שיש לו איזה מבוקש מאמין ומקושר בצדיק, אז יכול הצדיק לבטל ממנו כל הצרות והיסורין לטובות ולשפע, מה שאין כן וכו'.

(נתיב מצותיך נתיב האמונה שביל ג אות טו)

לא יהיה דברו המבקש לפני אל עולם בדרך קיווי והוחיל, לייחל שיתקבל בקשתו ודבורו

לא יחל דברו' (במדבר ל, ג). תרין, יחל ישראל אל ה' (תהלים קל, ז). והוא ענין קיווי המיחלים לה; וזהו לא יחל דברו, לא יהיה דברו המבקש לפני אל עולם בדרך קיווי והוחיל, לייחל שיתקבל בקשתו ודבורו, אף שבאמת כל הבקשות נתקבלין לפני אל עולם, אבל לפעמים הוא יתוחלת ממושכה מחלה לב' (משלי יג, יב) ודאי, אלא ככל היצא מפיו יעשה השם יתברך רצונו וחפצו מיד, כמה דאת אמר ר' רצון יראיו יעשה' (תהלים קמה יט). ודבורו עושה רושם להיעשות תיכף ומיד כדבורו, צדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים, ועושה תיכף רצונו, אפילו היוצא מפיו בסתם בלתי דביקות והתקשרות אלא אמירה בעלמא, יעשה' כך.

(היכל הברכה במדבר דף קצא ע"א)

"לכו חזו מפעלות אלקים", על חנם יגעו [-המפרשים], כי במנחת שי מביא מכמה מסורות וספרים ישנים דכאן כתיב 'חזו מפעלות אלקים', כמו לקמן 'ראו מפעלות אלקים', ואחריו נדפסו כמה ספרי תילים כך בכאן 'מפעלות אלקים', וכך אמת, וכך אני אומר באמירות תילם, ואפשר לתרץ שניהם, שהם קרי וכתבי, נקוד בניקוד אלקים, והקרי אלקים, ונמצא כך בדברי מרן ביחודים, ביחוד 'חנני אלקים כי שאפני אנוש' אמר בהדיא 'בכאן כתיב הוי"ה וקרינו אלקים ולכן תכויין בשניהם', ע"ש, ולכן אין מן התימה, גם כאן אפשר דכתיב הוי"ה וקרינו אלקים, אבל כיון שמנחת שי נאמן וצדיק העיד שכך נמצא בספרים ובמסורת אין לידחוק בפרצה דחוקה כשועל. ומורי הקדוש דודי רבינו צבי כתב כאן דברים ראויים אליו ביחודי שמותיו יתברך, ודברי פי חכם חן ומתוק, תנצב"ה זכותו יגן עלינו ועל כל ביתי" עכ"ל.

וכן בתהילים בן ביתי מובא (תהלים מו ט) "מפעלות ה'", נ"ב [-הוא הגהה מרביה"ק ההיכל הברכה ז"ע] על פי מסורה כתיב כאן שם אלקים, עיין מנחת שי, ואפשר דקרינו 'אלקים' לבד ולא כתיב [-היינו שהוא קרי ולא כתיב, וכמ"ש הכתם פז], וכן הוא בזהר (בראשית נח:)" עכ"ל.

דמשק אליעזר - כאן בעושי רצונו של מקום כאן באין עושי רצונו של מקום

וליישב את מחלוקת כתב רביה"ק הדמשק אליעזר ז"ע שבזמן שישראל עושי רצונו של מקום הוא 'מפעלות הוי"ה' ובזמן שאין עושי רצונו של מקום הוא 'מפעלות אלקים'.

וזה לשון קדשו (על הזוה"ק שם) "וזהו הפלוגתא בין מפרשי הזוהר, שזה דרש שצריך לכתוב כאן שם הוי"ה, וזה אמר שם אלקים, כשעושי ישראל הקדושים רצונו של המקום ב"ה אז הוא פועל בודאי שם הוי"ה ב"ה שהוא רחמים, ובאם לאו אז פועל שם אלקים, לזה העמיד דוד המלך ע"ה לשם הוי"ה ב"ה להראות להנהגת החסד ורחמים, שעל זה כתיב 'לכו חזו' בעינא פקיא מפעלות הוי"ה ב"ה אשר שם עשה לזה 'שמות בארץ' שהם מורים גם כן לרחמים, ואם ח"ו אין עושי ישראל רצונו של מקום, עליהם כתיב פסוק אחר, 'לכו וראו מפעלות אלקים נורא עלילה על בני אדם' (תהלים סו, ה), והוא עושה עמהם עלילות משונות לכל אחד כפי ערך דינו, וזהו שגם ס"ת 'נורא עלילה על בני אדם' הוא שם אלקים, להורות שאם ח"ו מוסיפין לחטוא והוא כמו דור המבול וסדום, אז היה נכתב שם אלקים [-היינו שגם בפסוק דכאן היה נכתב כן], ו'שמות' פירושו אז לשון שיממון, נמצא ששם הזה דכאן, או שם הוי"ה או שם אלקים, כל זה תלוי כפי מעשיהם של ישראל הקדושים" עכ"ל.

מנחת שי - איני כדאי להכניס עצמי בין מחלוקת הבאים בכתבי הקודש

לעומת גדולי המקובלים שניסו ליישב דברי הזוה"ק באופנים שנים, הרי שבספר מנחת שי - מגדולי המדקדקים - כתב להדיא שמצא ספר תהלים ישן בו כתוב בשני המקומות 'מפעלות אלקים', וכן מוכיח מכמה ספרי המפרשים שכתבו גם כאן 'מפעלות אלקים' במקום 'מפעלות ה'", וזה לשונו (תהילים מו, ט):

"לכו חזו מפעלות אלקים", רואה אני בו מחלוקת גדול בין הספרים מימי עולם ומשנים קדמוניות, כי בספרי הדפוס שאצלנו וגם בספרים כ"י מדוייקים כתוב 'מפעלות ה' בשם של הוי"ה, וכן תרגם המתרגם, וכן הוא במאיר נתיב שורש 'פעל', וכן פ"י החכם יחיאי, והחכם אלשיך בפירושהם על תילים, והכי איתא בפ"ק דברכות ובראשית רבה פרשת פ"ח ובזוהר ריש פ' נח. אבל בזוהר סוף פרשת בראשית ר' יהודה פתח לכו חזו מפעלות אלקים אשר שם שמות בארץ' וגו' והתם דריש טעמא דקרא, מאי טעמא כתיב בשם 'אלקים' ולא בשם של יו"ד ה"א, והכי נקיט בפרשת ואלה שמות דף ה' וכו'".

"ועוד, בספר אחד כתיבת יד מכמה מאות שנים מספרד ואשכנז כתוב 'מפעלות אלקים' גם במזמור מ"ו, וכן ראיתי בדפוס קדמון, וכן הוא בילקוט תהילים, ובמדרש אסתר רבתי אצל פסוק קצף גתן ותרש. וכן מצאתי בהגהות הגמרא דפוס קוסטאנטינה שנת רע"א בפרקא קמא דברכות, וכן משמע מפירוש רד"ק דתילים (עיי"ש), וכן פירשו בעל נורא תהלות ומאיר תהלות והר"ר יוסף יעב"ץ, גם המאיר נתיב בשרש 'חזה' כתב 'לכו חזו מפעלות אלקים' [ר"ל אע"פ שבשורש 'פעל' כתב 'מפעלות ה'" וכדלעיל], וכן בשרש 'אלה' כתוב 'אלקים' בשני הפסוקים, וכן משמע פשט לשון הזוהר בפרשת בראשית, מלבד מה שנכתב דוגמתו בפרשת ואלה שמות. סוף דבר הכל נשמע, כי 'אלקים' כתוב גם בזה המזמור, ומה גם כי פשט שני המזמורים מוכיח שכלם מיוסדים על שם אלקים" וכו' [עיי"ש עוד כמה ראיות].

"ואף על פי שאיני כדאי להכניס עצמי בין מחלוקת הבאים בכתבי הקודש, וכל שכן בשמות הקדושים, לא יכולתי לסרב לגדולים אשר חלו פני לכתוב להם מה שמצאתי על זה, והם יבחרו הטוב בעיניהם" עכ"ל.

זוהר חי - צריך לומר 'מפעלות אלקים'

וכן דעת רביה"ק ההיכל הברכה ז"ע, שיש לנהוג למעשה כמובא בזוה"ק לומר 'מפעלות אלקים', ומציין שאפשר שהכוונה כדעת הכתם פז שיש כאן הוי"ה בניקוד אלקים, שאז הקרי הוא אלקים, אולם למעשה סבירא ליה דהעיקר כדעת המנחת שי שאפילו הכתיב הוא 'אלקים', כמו שכתב בספר זוהר חי (בראשית דף נח:):

אות א

סוד השפעת החסד באותיות 'אליהו'

א. במדרש (ילקוט פינחס רמז תשע"א) אמר רבי שמעון בן לקיש פינחס זה אליהו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה נתת שלום ביני וביני בני ישראל בעולם הזה, אף לעתיד אתה עתיד ליתן שלום ביני וביני בני ישראל, שנאמר (מלאכי ג', ב"ג) 'הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים וגו'.

רבי אליעזר אומר היסב הקדוש ברוך הוא שמו של פינחס בשמו של אליהו ז"ל מתושבי גלעד, שעשה תשובת ישראל בהרי הגלעד, שנאמר 'הנני נתן לו את בריתי שלום', 'בריתי היתה אתו החיים והשלום' (שם ב', ה'), נתן לו הקדוש ברוך הוא חיים בעולם הזה וחיים בעולם הבא, ונתן לו שכר טוב והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, עד כאן לשונו:

אצל אליהו מצינו שנתקנא לכבוד ה' ולכבוד הברית, כדכתיב (מלכים א' יט, י) 'קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל, ולכן נכנסה בו נשמת פינחס בסוד עיבור נשמה. כי נשמת אליהו הנביא קיימת כמציאות רוחנית בכל דור, ובזמנו של פינחס נתעברה בו נשמת אליהו כאשר יצתה נפשו כשהרג את זמרי בקנאו את קנאת ה' ואת בריתו, ואז נתפשטה בו נשמת נדב ואביהוא שהם שורשו נשמת אליהו הנביא זכור לטוב.

ונתבאר בארוכה בבעש"ט לעיל סוף פר' בלק כי פינחס ראה במחשבתו שהמלכות אינה ביחוד עם דודה, וכאשר ראה את זמרי בן סלוא אינו מתייחד עם הראוי לו, וראה זאת ממחשבותיו שנפלו, שראה מ' פורחת באויר, היינו שהמלכות אינה יחוד עם דודה, וככל הנראה גם פינחס התחיל ליפול במחשבתו קצת ומכך הבין שהמלכות אינה נמצאת במקומה הראוי לה.

לפיכך נטל אותיות ר"ח שבגימטריא יצחק הרומז על הגבורות, ומכך יסוד יסוד חדש שהוא ה'רמח', כי בתחילה לא היה היסוד כראוי לפי שלא נתחבר באופן הנכון עם המלכות. וכדי לבער הקוצים מהכרם יצר יסוד חדש ובכך ביער את היסוד ומלכות דטומאה.

אמר הריב"ש פירוש הגמרא (עיין סוטה י"ד א) הרבך במידותיו היינו בתוך פנימיות המידות, ולא אמרו למידותיו, שמשמעותו לחיצוניות המידות, כי עיקר העבודות הוא שירבך האדם בהפנימיות, והוא החיות האלוקית הפנימית של המדות, ולא ירבך בחיצוניות הגשמית של המדות שאז הוא מפריד המידות זו מזו, כי באם הוא מדבק עצמו דרך משל למדת החסד בחיצוניות, היינו שרואה חפץ גשמי ומתאוה אל הצורה החיצונית שלו ואינו משים לבו לאהוב את החיות האלוקית הפנימית שמחיה אותו, אם כן אינו מדובק בגבורה, כי בחיצוניות החסד והגבורה הם נפרדים, שאם הוא חסד אינו גבורה, אבל בפנימיות כתיב (מלאכי ג', ו') 'אני ה' לא שניתני' ונכלל בו הכל, כמו הנשמה המתפשטת בתוך כל איברי הגוף ומחיה אותם, ואע"פ שבחיצוניות נדמה

כאילו הזרוע הוא דבר אחד והרגל הוא דבר נוסף, אך הנשמה הפנימית מחברת את כולם ומצידה אין שום שניו בין החיות שבתוך הזרוע לחיות שבתוך הרגל. ואם כן האדם הרוצה לעבוד את ה' צריך לדבק בפנימיות החיות של המדות ששם כלול כל המדות כאחדים, לפי שהחיות שבהם הוא האין סוף ברוך הוא, ואם כן בחסד נכלל גבורה וכן בגבורה נכלל החסד, (עיין לעיל פרשת שמות בהגה ג').

ופירש הרב כיצד הוא הכלליות, והוא כי מדת החסד הוא התפשטות ודרכו להיטיב לכל, והוא סוד האהבה כמו שכתוב (ירמיה ל"א, ב') 'ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד', אם כן מי שמדבק עצמו בחיצוניות החסד יש באפשר שלא יבחין בין חסד לחסד, ויהיה אוהב לכל בין טוב ובין רע חס ושלום, דרך משל, חסד הוא השפעה, ויש השפעה בענין זיווגים, ויש השפעה בענין ממוז, ואם חס ושלום אינו מבחין ויהיה הכל השפעה שוה לטוב ולרע, ויכול להיות שעל ידי החסד יהיה רשע גמור חס ושלום כי יתפשט לדברים אסורים אף שיהיו בו מדות טובות גם כן. וזהו שאנחנו רואים שיש אנשים בעלי צדקה מחמת מידת החסד וההתפשטות יחד עם זאת הם הולכים אחרי עיניהם, והטעם הוא, לפי שהם בעלי חיצוניות החסד. אבל העיקר לדבק בפנימיות החסד שמהותו נתינה והתפשטות אבל בחיצוניות צריך להגביל עצמו על ידי מידת הגבורה, אם כן נכלל הגבורה בהחסד, כי החסד יש בו שני צדדים, צד ימין שהוא ההתפשטות הטובה, וצד שמאל שהוא ההתפשטות הרעה. ועל דרך זה גם מידת הגבורה יש בה שני צדדים, צד ימין שהוא צמצום והגבלה מצד הטוב, וצד שמאל שהוא צמצום והגבלה מצד הרע. ובאופן זה הוא משלב בין שניהם, כי קו ימין של הגבורה הוא מצמצם את השמאל של החסד, והוא החסד הרע, שלא להתפשט יותר, נמצא אם כן קו ימין של הגבורה הוא עומד ונכלל בצד של החסד הטוב, וזהו התכללות הגבורה בחסד:

וכן התכללות החסד בגבורה הוא גם כן בענין זה, כי אם הוא רוצה לעשות גבורה, דהיינו למשל כשהיו הבית דין דנין מיתה לרוצח או לשאר חייבי מיתות, היה הפעולה של המיתה להמתיק הגבורות שהיו מתעוררין על ידי הבעל עבירה שנתן תוקף לחיצונים להשפיע להם מהגבורות, כי כאשר אדם רוצח ח"ו, מעניק בזה כח לגבורה הרעה והחיצונית שיש בעולם ומגביר את מציאותה. והבית דין על ידי שהרגו אותו על ידי גבורות, הנה הגבורות אלו ראיות שיהיו בעולם ומתקבלות בהבנה על ידי הבריות, ובכך המתיקו את הגבורות ההם בגבורה שעשו, שחייבו אותו, וממילא היו נכפין הגבורות של בעל העבירה ונמתקו, ובא לחיי עולם הבא. וזהו החסד שנכלל בגבורה, שמידת ההתפשטות שמצד החסד מגלה ומוציא לאור את העונש של מידת הגבורה.

אם כן בכל מקום צריך לקרב את צד הימין שבכל מידה, ולדחות את צד השמאל, הן בחסד הן בגבורה, כי החסד יש בו ימין טובה ושמאל רעה, ועל דרך זה במידת הגבורה שיש בה ימין טובה ושמאל רעה. וזהו

שאמרו (סוטה מ"ז א) יצר תינוק ואשה תהא השמאל דוחה וימין מקרבת, ולא אמרו דוחה בשמאל, אלא הורו בלשון הזה שידחה את צד השמאל בכל הענינים ויקרב את צד הימין שבכל מידה, והבן:

והעיקר להעלות המלכות שבה פגם מהעבירות, וחס ושלום תגבורת הדינים שם הם, שכאשר אינו מתנהג כהוגן פוגם ב'מלכות' שהוא חלק העשיה שבבריאה, ואם כן צריך להמתיק הדינים ולהעלותה, ועיקר התיקון הוא על ידי שמתנהג אותה פעולה בקדושה לצורך גבוה. וזהו שאמרו שיש לחבר ה"א תתאה היא המלכות בה"א עילאה שהיא בינה, והענין בזה הוא, כי כשהמדה ההוא אינה בשלמותה נקראת המלכות בשם דל"ת, דלית לה מגרמה כלום, ומדת תפארת שהיא המידה השלישית נקרא גימ"ל שהוא האות השלישית. וזה אותיות ג"ד שאמרו עליהן (שבת ק"ד א) שרומזין על גמול דלים, כי כשהמלכות נקראת דל"ת בלא נקודה שבתוכה, אז התפארת הוא נקרא גימ"ל, מפני שהטיפה עדיין בתוך הוא"ו קשור עמו, ולכך הוא ג', דהיינו אות ו' עם רגל הרומז על הטיפה הנעלמת בו, וכשמשיפיע הטיפה בתוכה, אם כן נקרא הוא ו' והיא נקראת ה' עם השפעה שבתוכה, וזהו שאחר ג"ד שרומז על הטיפה הנמצאת עדיין בתפארת, הוא ה' ו', הרומז על הטיפה לאחר שכבר נכנסה לתוך המלכות, והבן.

ואמר הרב, כי כשהיו"ד שהוא השפעה באה בתוכה אם כן נקרא המלכות גם כן אל"ף, וזהו חכמה תתאה, כמו שהחכמה עילאה נקראת אל"ף כמו שאמרו בגמרא (שם) אלוף בינה, והוא, שאל"ף שהוא החכמה קודם שבאה לבינה נקראת פל"א לשון מופלא ומכוסה, כי לא ידענו מה היה לו, אבל כשנתחברה בבינה נקראת אל"ף לשון לימוד, כי אז ידענו להבין דבר מתוך דבר, אם כן על דרך זה כשבאה היו"ד במדה אחרונה היא המלכות, היא גם כן נקראת אל"ף שהוא לשון לימוד, כי בכך למדנו איך להוריד הרעיון הנעלם של החכמה עד לידי מעשה בפועל.

והוא שאמרו (זוהר ח"ג רנ"ח א) על פסוק (משלי ג', י"ט) 'ה' בחכמה יסד ארץ' שהחכמה הרומז על אבא, יסד את המלכות הנקראת ברתא, כי השפעה הוא החיות, והחיות הוא החכמה כאמור 'החכמה תחיה בעליה' (קהלת ז', י"ב), ואחר שנקראת המלכות אל"ף על ידי הארת החכמה העליונה בתוכה, מתחברת בשלושת האבות, שכנגד חסד גבורה תפארת, ומקבלת מהם, כי האבות הן הן המרכבה (בראשית רבה מ"ז, ו') שרומז על הנהגת המידות, ואז נקראת המלכות בשם 'אל' כי המלכות שהיא אות אל"ף מתחברת בשלושה קוין של צורת האות ל' שהן שלושת האבות, וזהו השפעת הרחמים של חג"ת למלכות. וגם כשמחברת בנ' אחרונות שהם נצח הוד יסוד הוא בסוד יחידות, ובמקום אות ל' [שהיא מאותיות העשיריות] הוא נעשה לאות גימ"ל [שהיא מאותיות היחידות] שעל ידה נשפע גם כן השפעת הרחמים, ואם כן שתי השפעות האלו נקראים ג"ל, כי בתחילה מקבלת מחג"ת שהם סוד ל', ואחר כך מקבלת מנה"י שהם סוד ג'.

תולדות רביה"ק ההיכל הברכה מקאמארנא זי"ע [כא]

באהבתה תשגה תמיד [א]

עיקר עבודת קדשו של רבינו היתה מתוך דביקות תמידית, כאשר על פניו נראית השראת השכינה, בספריו הקדושים הוא גם מתבטא בהפלות שונות אודות גודל האור שהאדם יכול לזכות לזה

מצוה אחת שעושה מתוך תענוג שקולה כנגד כל המצוות

השמחה וטוב לבב מרב כל, שאדם עושה המצוה בחיות ודביקות, ושפע אור של המשכיל, היורד ומחיה כל בחינות השכלה של הנפש, אין בערך כל עולם הזה נעם ותענוג זה, ממש טועם מאור עולם הבא בזה העולם, הרי מצוה אחת שעושה שקול כל המצוות.

וזהו 'עשיתי ככל אשר צויתני' (דברים כו, יד) - שמחתי ושמחתי כל העולמות משמחות ואור וחיות שפע המצוות, ובזה 'עשיתי ככל אשר צויתני' כל תורה כולה.

(משניות קאמארנא פני זקן מעשר שני פ"ה מ"ב)

מרום אור והאש הגדול שמתעצם בקרבו כל העולם אינו נחשב אצלו לכלום

הנה הצדיק, מרום אור ושמחה וחיות אלקות השופע עליו, מקבל כל האדם בשמחה ובאור פנים, אפילו לשונאיו אף לפחותי ערך, כי אינו מבחין כלל ואינו רואה שום שמץ רע בש[ו]ן יהודי, ואף לגוי בשוק מקדים שלום, שהכל ברא הוא יתברך לכבודו, והוא אוהב שלום על ידי שם 'אוהב' שם נורא, והוא הבורע בלב הצדיק באהבה יתירה באור אלקי יתברך.

ולזה אוהב שלום כל בריה, מרום אור ואש הגדול שמתעצם בקרבו, עד שכל [ה]עולם אינו נחשב אצלו לכלום. כמו עשיר שבא לו בשורה שהרויח אלף אלפים, שאז אינו מרגיש בשום תאות [ה]עולם, ואינו מרגיש בחירופין וגידופין, ואינו עושה רושם בו מרום השמחה, יותר מרגיש הצדיק שמחה מתפלה ותפילין ויחודים ואור אלקי השופע עליו, ולזה הוא אוהב שלום בפנים שוחקות ונהירין לכל אדם.

ופעם אחת היה הצדיק ר' לוי יצחק מברדיטשוב בעיר ווארשא, ואמר לאיש אחד ששמו היה בינש, והוא היה איש מגושם מאוד פחות הערך, ואמר לו: 'תרצה תרצה, קרון קרון [-שמע נא, כתר ראש], בינש אחי, קשר עצמך בשורש עליון שורש כל השרשים בדביקות ואהבה, ותראה שאין לך דבר יקר כמותו'. והיה זה לשחוק בעיני העולם אף בעיני צדיקים היראים.

אבל האמת צדיק אמת שנשמתו שורפת כמו אש לוחט, באהבה וחובה ובלב שמח, ואינו רואה שום פחיתות באדם, הוא רוצה להשפיע לכל העולם מאור הזה, ואוהב כל ישראל כבת עין. ויש צדיקים גמורים שעובדין מיראה, אינם מקושרים כל כך עם אהבת ישראל במדריגה גבוהה, תנועות של זה הצדיק האהוב הוא לפעמים לשחוק בעיניהם, 'שמחו צדיקים בהשם' (תהלים צז יב).

(נתיב מצותיך נתיב התורה שביל ב' אות ג')

זוגות תפילין רש"י ור"ת, היה פניו בוער כלפיד אש, כמעט שהיה נראה שהשכינה שורה עליו.

(הקדמת ספר זהר ח')

נפשי יצאה כדרכו

כששמעתי ממנו לפעמים בענין אחדות אחד יחיד ומיוחד מראש כל העולמות כביכול עד סוף כל המדריגות של עולם עשיה הזה, שהכל היא אחדות אחד, לית אתר פנוי מניה, אפילו בעומק הקליפות שם הוא מציאות השם ברוך הוא, וכשהיה מדבר בענין זה, תאמינו לי אחיי ורעי, שכמעט כלתה נפשו וחיותו בעת שדיבר מעניני דביקות הבורא ברוך הוא. וידעתי בעת ההיא שכל העולם בין בכלל ובין בפרט לא זכו לשמוע דרך עבודה כשירה כזו.

(הקדמת ספר זהר ח')

התפשטות הגשמיות

שמעתי כמה פעמים מאבי [-הרה"ק רבי אברהם מרדכי קלינגבערג זי"ע נכד רביה"ק ההיכל הברכה זי"ע], שיוכל לומר זאת אפילו לפני בית דין של מעלה, שפעם אחת ליל א' דפסח, כאשר אמר את ברכת אכילת מצה, לא ראה צורתו הקדושה איזה רגעים, כי היתה הברכה בהתפשטות הגשמיות.

(כתבי שם)

מותיקות ועריכות לימוד התורה

כל הפורש עצמו מהנאות וכסופין דהאי עלמא נותנין לו תענוגי עולם הבא בעולם הזה, ממש טעם וחיות של עלמא אריכא, נועם וזיו שכינתו, עושר וכבוד, דעת הרחבה, פניו בוערות כלפידים, לפידי אש יוצאין מפיו, ועמא דארעא דעתא אדהבא פריכא, ובאים על עסקי קש ותבן מאכל בהמה.

והחי יתן אל לבו לעולם שכולו טוב, ויהגה בתורה לשמה מזון נפשו ורוחו לפי היכולת, ואז יאכל בשרא שמינא, חשמל עליון, אפתורא דדהבא שכולו טוב ונעים, מאירות עינים ומשמחת הנפש, אין ערוך אליו בעולם הדמיון שכולו הבל, טעמו וראו.

(הקדמת משניות קאמארנא, אות ה)

על ידי הטעם בתורה ומצוות נעשה ככריה חדשה

אשרי הטועם טעם תורה ומצוות, כי הוא ממש חיות נפש הישראל, ונעשה בריה חדשה מחודש כאילו נברא מחדש בזה הרגע, ובטל ומבוטל ממנו כל עניני עולם הזה, וקנאת איש מרעהו, כי הוא יותר עשיר מכל קניני עולם הזה, בהרחבות הדעת ובאנפין נהירין ובלב שמח, נכנע ושפל ונשבר לפני גדולת יוצר בראשית.

(היכל הברכה שופטים קטו)

חצות לילה אקום להודות לך

ראיתי בעיני אצל אאמור'ר זלה"ה, שהיה לו מדריגות תמימות אהבת הבורא ברוך הוא אין לשער, כשהיה קם בשחרית בין בקיץ בין בחורף, אמר ברכת השחר כפי סדר האר"י זלה"ה באריכות גדול, ובין ברכה לברכה היו שוהה בה וכו', כי בין 'ברוך' ל'אתה' עמד וכוון כל הכוונות והיחודים של האר"י זלה"ה, וחוף מזה היה בעצמו מחדש יחודים ושמות קדושים בכל עת ורגע אין לשער ואין לספר, ועד שאמר 'הנותן לשכוי בינה' האריך אפשר יותר מרבע שעה, וכן היה בכל ברכה וברכה.

וחוף מזה אמר בין כל ברכה וברכה פסוקי יחודים של תנ"ך, ו'אין כאלקינו', ו'עלינו לשבח' ו'על כן נקוה לך', ו'אתה נגלית' של שמ"ע דראש השנה, וכיוצא הרבה פסוקים של יחודים. ואחר כל הברכות אמר פסוקים על סדר א"ב שהיו נרשם לפניו בתוך ספר תהלים שלו, והא"ב של הפסוקים האלו הם עתה תחת ידי, והוא הפלא ופלא.

וכל זה היה מחמת גודל תשוקת אהבת הבורא ברוך הוא, בתמימות לבבו הטהור והזך, ועבור זה זכה לכל השגות הגדולות, ולכל היחודים ושמות הקדושים שהיה מכויין בכל עת ורגע.

(הקדמת ספר זהר ח')

קבלה מהצדיקים, שאחר סדר אמירת תיקון חצות, יאמר פסוקים אלו: 'ה' אלקי אתה ארוממך אודה שמך וכו' (ישעיהו כה, א), 'אודך על כי נוראות' (תהלים קלט, יד), ועוד פסוקי היחוד וקבלת אלקותו יתברך, 'אתה הראת' וכיוצא, ואחר כך יאמר 'אין כאלקינו' עד 'תושיענו', בנועם ובניגון יפה, ויאמר 'עלינו לשבח', וכשיגיע ל'ואנחנו כורעים' יכרע וישתחוה בפישוט ידים ורגלים כמו ברה"ו ויה"כ, ויאמר בהשתחואתו 'שמע ישראל וגו'', ושבע פעמים 'ה' הוא האלקים', 'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, אלקי ישראל הוא אלקי, אלי ואבי, אליו אני משתחוה'. וכשיזכה ירגיש אור גדול בעת קבלת עול מלכותו ואלקותו ואדנותו ויראתו ואהבתו, וכשיעמוד יאמר ג' פעמים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' בקול רם יפה אף נעים, ויאמר 'שהוא נוטה שמים' עד 'אין עוד', והרבה מאד יועיל לו להנצל מכעס וגאווה וקנאה ורדיפת הכבוד, אל אחר, אל זר, אל נכר, וזיכה להכנעה באמת, השם יזכינו לעבדו בלב אמת וטהור.

(נתיב מצותיך נתיב היחוד שביל ו' אות ב')

ימצאה מקושטת בטלית וטוטפת, תמיד בבקר בבקר

ראיתי בעיני כמה פעמים כשבאתי אצלו קודם תפלת השחר, אחר שקרא קריאת שמע עם שתי